

APRENENTS DE DEMÒCRATES

Es compleix mig segle de la creació, en ple franquisme,
del Grup Democràtic de Periodistes

TEXT JOAQUIM ROGLAN

FOTO VICENTE PRUNA

Quatre dels fundadors del Grup Democràtic de Periodistes. D'esquerra a dreta: Joan Anton Benach, Josep Maria Cadena, Pere Pascual Piqué i Pere Oriol Costa.

L'abril de 1966, un petit grup de periodistes es va trobar amb l'objectiu de crear una organització que, enmig de la dictadura i d'una repressió important en els mitjans de comunicació, impulsés l'esperit democràtic en una professió mancada de llibertat. En plena Transició, quan aquella xarxa unitària antifranquista es va dissoldre discretament, comptava amb més d'un centenar de militants, col·laboradors o simpatitzants. Mig segle després de ser creada és el moment de reconèixer l'obra i el llegat del Grup Democràtic de Periodistes.

Fa cinquanta anys, un dissabte d'abril de 1966 que ningú recorda exactament, un petit grup de periodistes de Barcelona es reuneix al restaurant del Col·legi d'Arquitectes. En un espai discret per passar desapercebuts, funden una organització clandestina per lluitar pels drets democràtics i professionals. En plena dictadura, són els pioners de la represa de l'esperit democràtic del periodisme que havia estat estroncat per la Guerra Civil i la repressió militar.

Aquell 1966, només un cinc per cent dels periodistes que havien exercit durant la República continuaven en actiu. La resta, afusellats, exiliats o depurats per

DE LA PRIMERA TROBADA DELS MEMBRES FUNDADORS, PER SEGURETAT, NO VA SORTIR CAP LLISTA NI DOCUMENT

ser republicans, esquerrans, anarquistes, nacionalistes, de dretes, de centre, monàrquics, liberals o falangistes decebuts per la dictadura de Franco i contraris al genocidi

posterior a la guerra. Els fundadors del Grup Democràtic de Periodistes (GDP) eren nens de la guerra, i havien començat

ENMIG DE LA DICTADURA, VAN FUNDAR UNA ORGANITZACIÓ CLANDESTINA PER PODER LLUITAR PELS DRETS DEMOCRÀTICS I PROFESSIONALS

a exercir el periodisme quan el franquisme feia paleses les primeres contradiccions internes. Són la primera generació de periodistes de la postguerra.

Els professionals que funden el GDP són: Joan Anton Benach, Josep Maria Cadena, Lorenzo Contreras, Josep Faulí, Antonio Figueruelo, Mateo Madrdejós, Pere Pascual Piqué, Joan Pedret, Josep Pernau i Rafael Pradas. La cadira reservada de Pere Oriol Costa estava buida perquè feia el servei militar a Jaca. La xifra exacta oscil·la entre vuit i dotze persones, ja que del restaurant no va sortir cap llista ni cap document per raons de seguretat en cas de detencions.

Entre els comensals no hi havia un actiu militant inicial del

GDP com Josep Maria Huertas Claveria, perquè era estudiant. Huertas havia redactat un document en una reunió prèvia en el qual suggeria diverses normes i diversos

noms de periodistes per formar l'organització, proposava fer campanyes conjuntes de premsa i crear un grup d'influència dins l'Associació de la Premsa, l'entitat que llavors representava els periodistes. Molts anys després, acabada la dictadura, esdevindria l'actual

Col·legi Professional de Periodistes, un dels principals llegats dels membres del GDP a la història del periodisme a Catalunya.

RESISTENTS EN UN CONTEXT DIFÍCIL

En els pocs documents que es conserven, ja hi constava la voluntat de formar un grup que no diferenciava entre catalans i castellans, que no admetia totalitarismes i que no seria dominat ni controlat per cap tendència política ni confessional.

En posteriors trobades, sempre d'amagat, van participar cada vegada més periodistes fins que, quan el GDP es va dissoldre l'any 1976, ja es comptabilitzaven més de cent militants, col·laboradors compromesos i simpatitzants. El GDP va ser una organització de resistència sense cap altra d'igual o semblant a Espanya i va convertir Catalunya en la capdavantera de la democratització del periodisme. També va omplir el buit generacional que havia deixat la Guerra Civil, va iniciar la represa

NOMBROSOS MILITANTS

En aquest article, només se citen les persones que van fundar el GDP. La llista completa de militants, col·laboradors i simpatitzants es troba al llibre *El Grup Democràtic de Periodistes (1966-1976). Crònica d'un periodisme esperançat*, que va editar el Col·legi de Periodistes de Catalunya l'any 1992.

que censurava, afusellava, matava a garrot vil i empresonava tota dissidència. Els membres del grup es jugaven la feina, la professió i la llibertat, com es va comprovar en els casos Huertas i Xavier Vinader, empresonats pel delictes d'informar.

La xifra de segrests, sancions, multes i tancament de publicacions es compatibi-

democràtica i va recuperar la tradició periodística catalana, sempre fidel i compromesa al servei del país i de la societat.

Un altre llegat va ser un corpus ètic i deontològic que va marcar profundament les joves promocions de periodistes de la Transició. Algunes reivindicacions d'aquella ètica i aquella deontologia encara són pendents pel que fa a l'aprofundiment de

QUAN, EL 1976, EL GRUP ES VA DISSOLDRE TENIA MÉS DE CENT MILITANTS, COL·LABORADORS COMPROMESOS I SIMPATITZANTS

la llibertat d'expressió i a la dignificació i la independència de la professió informativa en l'era digital i cibernètica.

Difícil d'entendre i de comprendre per a les noves promocions de periodistes, nascudes i formades amb els drets democràtics, el GDP neix sota una dictadura

NO HI HAVIA RES SEMBLANT A ESPANYA, AIXÍ QUE CATALUNYA ES VA CONVERTIR EN LA CAPDAVANTERA DE LA DEMOCRATITZACIÓ DEL PERIODISME

litzava per centenars any rere any, especialment a partir de 1966, quan un sector de professionals i de publicacions van decidir provar i forçar els límits de la Ley de Prensa del mateix any, aprovada pel ministre de Información y Turismo, Manuel Fraga Iribarne.

La Llei Fraga va canviar la censura prèvia per la censura posterior. Va afavorir una mica més de llibertat, però també més control i repressió dels periodistes i mitjans de comunicació que es consideraven desafectes al Règim. El Codi penal es va reformar i s'hi va afegir una Ley de Secretos Oficiales pensada per emmordassar la premsa.

El GDP va treballar en tres línies d'actuació. La primera dins dels diaris, influint en les redaccions, les notícies i les línies editorials. La segona com a un grup d'oposició dins l'Associació de la Premsa. I la tercera, subministrant a la premsa internacional notícies que no es podien publicar a Catalunya.

El contacte entre els militants i les accions conjuntes van crear una xarxa informativa subterrània que anava fent una premsa democràtica com si Catalunya fos ja la democràcia que un dia tornaria a ser.

Per entendre com va ser possible el naixement i creixement d'aquesta xarxa, cal tenir en compte que en aquella època hi havia pocs diaris i pocs periodistes, tots es coneixien i s'havien format a l'Escuela Oficial de Periodismo o a l'Escuela de

L'Església (CIC), ambdues a Barcelona i amb professors de prestigi, demòcrates i antifranquistes. Com a exemple, la segona promoció del CIC es

va anomenar Regis Debray, en honor al periodista que va entrevistar per última vegada el guerriller Che Guevara. El Ministerio de Información y Turismo va amenaçar amb tancar l'Escuela de l'Església i invalidar-ne els títols.

COMPLICITAT GENERACIONAL

Una feina sorda i constant del GDP va ser presentar una candidatura a les eleccions de l'Associació de la Premsa. Van ser derrotats per la llista oficialista, però van aconseguir suprimir les festes patronals per protestar contra la congelació de salaris. Les vagues estaven prohibides. També va ser significatiu que setanta-un periodistes tinguessin el valor de signar una carta de suport a Néstor Luján, director

de la revista *Destino*, quan va comparèixer davant el Tribunal de Órden Público (TOP) per haver publicat una carta d'un lector. EL TOP era un tribunal especial dedicat a la repressió de tota activitat política o social desafecte a la dictadura.

Eren les primeres etapes d'una llarga complicitat entre els veterans periodistes demòcrates i una nova generació que arribava a la premsa. Margarita Rivièr, una de les primeres militants del GDP, els va anomenar aprenents de demòcrates. Era la cadena de transmissió de coneixements i de valors democràtics entre generacions. La fraternitat dels mestres i els aprenents. La primera experiència d'una xarxa

TENIEN TRES LÍNIES D'ACTUACIÓ: INFLUIR DINS DELS DIARIS, EN ELS MITJANS ESTRANGERS I FENT OPOSICIÓ DINS L'ASSOCIACIÓ DE LA PREMSA

unitària antifranquista. Es volia ajudar a guanyar la llibertat i la democràcia. La finalitat última era no ser una organització necessària quan arribés la democràcia. Es van dissoldre una dècada després tan discretament com quan es va crear.

En la documentació que s'ha conservat sobre el GDP, hi ha idees i conceptes com ser un instrument de foment i defensa dels ideals democràtics en els mitjans i aconseguir un clima de llibertat civil resultant del reconeixement polític en totes les esferes i del respecte i protecció dels drets individuals i socials dels ciutadans. També defensaven que la lliure difusió de les idees i dels fets és un dels fonaments d'un ordre democràtic i denunciaven que les normes i estatuts de la professió i de les empreses editores no satisfien les exigències de la convivència en la llibertat i la justícia i privaven a la comunitat del dret a una informació i a diverses opinions.

Per això, proposava transformar les entitats professionals d'acord amb els ideals democràtics i una sèrie d'accions inspirades en els mateixos principis. Les més destacades: introduir dirigents demòcrates a l'Associació de la Premsa, diàleg i col·laboració

amb els organismes unitaris de la resistència antifranquista, defensa dels periodistes represaliats per actuar a favor de la democràcia i

Catalunya, divulgar les notícies silenciades pel Règim, presa de posició pública sobre fets puntuals i pressió sobre situacions laborals injustes derivades de la defensa dels valors democràtics. Vist des d'ara pot semblar elemental i normal, però quan es va redactar aquest document tot el que s'hi deia era delictes.

EL CONTACTE ENTRE ELS MILITANTS I LES ACCIONS CONJUNTES VAN CREAR UNA XARXA SUBTERRÀNIA QUE ANAVA FENT UNA PREMSA DEMOCRÀTICA

Els delictes els perseguia la policia política, amb agents i confidents dedicats a vigilar i controlar els periodistes. Les proves dels seguiments i controls són les fitxes policials amb els antecedents professionals i polítics de membres del GDP. Sobre alguns d'ells, s'afirmen coses com "de ideas catalanistas", "desafecto al régimen", "se

relaciona con Comisiones Obreras", "pertenece al Opus Dei", "le une cierta amistad con un catedrático de Derecho", "es persona bienintencionada pero de gran ingenuidad para poder ser manipulada", "es demócrata-cristiano-nacionalista y se relaciona con intelectuales", "pronuncio frases en catalán ante la Guardia Civil", "catalanista teórico", "independiente y contrario al Rey", "no plantea problemas", "catalanista-separatista con tendencia izquierdista", "su pensamiento político es el liberalismo", "comunista", "professor peligroso

porque es muy inteligente"... Podria semblar surrealista i tragicòmic, si les dictadures no fossin reals. I sembla impossible que encara hi ha intents i temptacions antidemocràtiques d'asfixiar la llibertat d'expressió que tant va costar de guanyar al GDP, i als successors. I la seva resistència democràtica continua. **C**